

HOE LEES IK DIT ?

- BRON: OORLOG EN MONETAIRE POLITIEK (VAN DER WEE & VERBREYT)
- PUNTEN 1) EN 5) **“ JURIDISCH GEZIEN IS NIET DE REGERING, DOCH WEL DE BANK EIGENAAR VAN DE GOUDVOORRAAD ”** (STELDE GUTT, ALS VERTEGENWOORDIGER VAN DE REGERING);
- PUNT 2) **DE GOUDVOORRAAD WAS DE STATUTAIRE WAARBORG VOOR DE BANKBIJETTENOMLOOP;**
- PUNTEN 3) EN 4) STELLEN DAT DE GOUDVOORRAAD NIET KON WORDEN VERKOCHT, ZONDER NIEUWE WETGEVING;

WAT DENK IK DAN ?

- DE GEDACHTEN EN OVERTUIGINGEN OMTRENT DE GOUDVOORRAAD ZIJN GEWIJZIGD IN DE TIJD. VOORAL SEDERT 1998, ONDER INVLOED VN RECHTSZAKEN?
- EEN STATUTAIRE TEGENPOST VAN EEN PASSIVAPOST. EN DE ARTIKELEN VAN DE STATUTEN BEPALEN DAT ALLE ACTIVA IN DEZELFDE VERHOUDING TOEBEHOREN AAN ALLE **AANDEELHOUDERS !**
- DE NOODZAKELIJKE NIEUWE WETGEVING (DE WIJZIGING VAN DE ORGANIEKE WET IN 1998) HAD REKENING MOETEN HOUDEN MET DE GRONDWETTELIJKE EIGENDOMSRECHTEN, EN DE SITUATIE BIJ DE NBB.

EN WAT DENKT U ?

De Nationale Bank van België
1939-1971

Boekdeel 1
Oorlog en monetaire politiek:
de Nationale Bank van België,
de Emissiebank te Brussel en
de Belgische regering, 1939-1945

Herman Van der Wee Monique Verbreyt

Nationale Bank van België

Britse ponden: slechts één vierde van haar totale uitgaven moesten in dollars worden betaald. Hij was van oordeel dat de export van Belgisch Kongo naar Groot-Brittannië het probleem van het tekort aan ponden voor een groot deel kon oplossen. Mocht het positieve saldo op de handelsbalans ten voordele van Kongo onvoldoende blijken, dan kon de Belgische regering eventueel een beroep doen op de Britse kredietlijn, zoals was vastgelegd in het Brits-Belgische financiële akkoord van 24 mei - 7 juni 1940, welk akkoord tot nu toe nog niet formeel in werking was getreden. Dollars zouden kunnen aangekocht worden tegen afstand van goud uit het Belgische depot in de Federal Reserve Bank te New York. Indien dit wegens de blokkade niet mogelijk zou zijn, dan meende Gutt nog te kunnen terugvallen op het Belgische goud dat bij de Bank of England in depot was gegeven.

De Britse minister maakte van Gutt's laatste suggestie gebruik om een eigen voorstel te formuleren: de Bank of England zou het hele Belgische depot te Londen aankopen tegen sterling. Gutt kon moeilijk ronduit zeggen dat hij een dergelijk voorstel onaanvaardbaar vond omdat hij geen vertrouwen genoeg had in de toekomst van het pond. Hij antwoordde dat de Belgische regering zeker bereid was te helpen, maar vanzelfsprekend enkel binnen de perken van haar mogelijkheden. Hij wilde er in dit verband allereerst op wijzen dat, juridisch gezien, niet de regering maar de Bank eigenaar was van het goud en dat hij dus voorafgaandelijk directeur Baudewyns en regent Theunis over de zaak moest consulteren. Hij wenste er nu alvast de nadruk op te leggen dat de goudreserve een 'essentieel' element was van het Belgische centrale banksysteem als statutaire waarborg voor de waarde van de biljetten. Vandaar dat de Bank het goud niet kon 'vervreemden', ze kon het echter wel, naar Gutt's mening, eventueel 'uitlenen'.

De Britse minister was onttremd over de negatieve reactie op zijn voorstel. In een reeks besprekingen, waarbij de Bank en ook de Bank of England werden betrokken, bleven de Britten aandringen bij Gutt om zijn standpunt te herzien¹². Gutt hield echter voet bij stuk: het goud was de juridische eigendom van de Bank en het lag bovendien aan de basis van het Belgische geldstelsel. Alleen een nieuwe wet kon de bestaande structuur van de Bank wijzigen. In oorlogstijd en zonder Parlement was een dergelijke procedure niet mogelijk. Constitutioneel was vervreemding dus uitgesloten¹³.

Alle leden van de regering, ook de vertegenwoordigers van de Bank in Londen en New York, steunden Gutt's principiële standpunt. Allen, op Baudewyns na, gingen ook akkoord om, als blijk van tegemoetkoming aan de Britten, eventueel een leenoperatie toe te staan. Baudewyns maakte de regering tijdens de discussies opnieuw attent op de opdracht waarvoor hij door Janssen naar Engeland was gezonden: hij was daar om de goudreserve van de Bank in de onbezette gebieden tegen elke vorm van vervreemding of afstand te vrijwaren. Als directeur van de Bank kon hij dus niet toestaan dat het goud zo maar werd uitgeleend. Vage beloften over een nauwere economische samenwerking later na de oorlog hadden voor hem geen enkele betekenis. Baudewyns eiste concrete waarborgen voor de teruggave van het goud: waar,

reden waarom Gutt zijn toegeving, om Janssen samen met de zetel van de Bank naar Brussel te laten terugkeren, betreurde en waarom hij een uitweg zocht om die beslissing ongedaan te maken⁴⁵. Normaal moest dat proces inderdaad ingeleid worden vanuit de maatschappelijke zetel van de Bank. Daar de zetel zich thans te Brussel in bezet gebied bevond, was die operatie materieel niet mogelijk. De Amerikaanse rechters hadden het echter zeer moeilijk om Baudewyns te Londen, en *a fortiori* Theunis te New York, te beschouwen als vertegenwoordigers van de Bank, gevolmachtigd tot het inspannen van een proces in naam van de Bank zonder hiervoor een expliciet mandaat vanuit Brussel te hebben ontvangen⁴⁶.

Een oplossing van het probleem kon geboden worden door het Amerikaanse decreet n° 31, dat op 19 mei 1941 werd uitgevaardigd. Hierdoor werd aan de regeringen en centrale banken in ballingschap het beschikkingsrecht gegeven over al hun activa in het buitenland. De Belgische regering had van dit decreet gebruik kunnen maken om voor de Bank te Londen het beschikkingsrecht aan te vragen. Gutt aarzelde om de stap te doen. Vreesde hij hierdoor Janssen, op dat moment nog gouverneur, voor het hoofd te stoten? Misschien. Maar Gutt wenste vooral binnen de legaliteit te blijven. De Bank was immers, juridisch gezien, eigenaar van het goud en haar zetel was nog steeds te Brussel gevestigd. De aanvraag tot het beschikkingsrecht moest dus uitgaan vanuit Brussel. Dit was uitgesloten. Toen op 26 juni 1941 Spaak, in naam van de regering, de aanvraag eindelijk toch indiende, bleek deze zo slecht geformuleerd en zo vaag dat de Amerikaanse instanties ze voor niet ontvankelijk verklaarden⁴⁷.

Te veel problemen dus voor de zetel van de Bank te Brussel. Na de dood van Janssen zou Gutt de knoop definitief doorhakken, de zetel van de Bank naar Londen overbrengen, de benoeming van Goffin illegaal verklaren en te Londen een nieuwe gouverneur benoemen. Vooraleer zijn plannen in de vorm van wetsbesluiten vast te leggen, wilde hij echter eerst zeker zijn de juiste man op de juiste plaats te krijgen. Wie kwamen er voor de benoeming van gouverneur zoal in aanmerking?

Paul Van Zeeland was, objectief gezien, de meest aangewezen kandidaat. Hij was jarenlang directeur en daarna vice-gouverneur van de Bank geweest, misschien niet voor iedereen een onbesproken figuur, maar toch door velen aangezien als de meest bekwame expert inzake monetaire aangelegenheden. Hij verbleef in onbezet gebied en stond bij de Britse en de Amerikaanse regering hoog in aanzien. Voor Gutt was die kandidatuur echter onaanvaardbaar: zijn persoonlijke rancune tegen de man was te groot⁴⁸. De enige figuur met status in onbezet gebied was, volgens Gutt, zonder twijfel Theunis. Na heel wat heen en weer geschrijf, aanvaardde Theunis uiteindelijk toch kandidaat te zijn voor het gouverneurschap⁴⁹.

In feite was Theunis niet erg gelukkig met het vooruitzicht van een gouverneurschap van de Bank. Hij wilde in geen geval New York verlaten, zijn echtgenote wilde dit nog minder. Bovendien was hij, juridisch gezien, de leeftijd voorbij om in aanmerking te komen voor de benoeming. De